

**A Kúria  
mint felülvizsgálati bíróság  
í t é l e t e**

**Az ügy száma:** Pfv.V.21.527/2017/6.

**A tanács tagjai:**

Dr. Bartal Géza a tanács elnöke

Dr. Zumbók Péter előadó bíró

Dr. Simonné dr. Gombos Katalin bíró

**A felperes:**

...

**A felperes képviselője:**

Dr. Karácsony Gabriella ügyvéd

**Az alperes:**

...

**Az alperes képviselője:**

Dr. Bácskai László ügyvéd

**A per tárgya:**

vállalkozói díj megfizetése

**A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél:**

alperes

**A másodfokú bíróság neve és a jogerős határozat száma:**

Győri Ítélőtábla Pf.II.20.209/2016/5/I.

**Az elsőfokú bíróság neve és a határozat száma:**

Tatabányai Törvényszék 13.P.20.003/2016/25.

**Rendelkező rész**

A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartja.

A le nem rótt 1.664.100 (egymillió-hatszázhatvannégyezer-egyszáz) forint le nem rótt felülvizsgálati eljárási illetéket az állam viseli.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

**I n d o k o l á s**

**A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás**

- [1] A felek közbeszerzési eljárást követően, 2009. május 8-án egy általános iskola felújítására, bővítésére és akadálymentesítésére vállalkozási szerződést kötöttek, amely kiterjedt - egyebek mellett - a kiviteli tervek elkészítésére is. A teljesítés határidejét 2010. augusztus 31-ében, a vállalkozói díjat 240.245.423 forint + áfa átalánydíjban határozták meg. Megállapodtak abban, hogy a pótmunkák díjazása közös megegyezéssel történik, figyelemmel a hatályos közbeszerzési törvény rendelkezéseire is. Pótmunkán - a szerződés szerint - azokat a műszakilag szükséges munkákat

értették, amelyeket az ajánlati felhívás és dokumentáció nem tartalmazott, de a létesítmény rendeltetésszerű használhatóságához feltétlenül szükségesek. A felperes a hibátlan teljesítéséért - az átadás- átvételi jegyzőkönyv aláírásától számított 10,1 évig - teljes körű jótállási kötelezettséget vállalt. Azt is vállalta, hogy a közbeszerzési eljárás során megfizetett 5.000.000 forint ajánlati biztosíték összegét a szerződés létrejöttét követően a nettó vállalkozói díj 5%-ára kiegészíti, amelyet a felek a szerződés megkötését követően jótéjesítési biztosítéknak, míg az átadás-átvételi eljárás befejezése után jótállási biztosítéknak tekintettek. Rögzítették, hogy a szerződés írásban, és csak akkor módosítható, ha azt a hatályos közbeszerzési törvény megengedi.

- [2] A felek a szerződést 2010. augusztus 31-én módosították, megállapítva, hogy a felperesnek biztosítania kellett az iskola ideiglenes használatbavételét, amely a szerződés szerint nem képezte feladatát. Emiatt a teljesítési határidőt 2010. november 30-áig meghosszabbították.
- [3] A felperes a munkát 2010. december 20-án készre jelentette, a műszaki átadás-átvételi eljárás 2010. december 29-én megkezdődött, és egy „csökkentett” hibajavítási jegyzőkönyv kiállításával 2011. január 28-án befejeződött. A 2012. január 31-én kelt utófelülvizsgálati eljárási jegyzőkönyv a felújított, bővített épület 12 helyiségére kiterjedően állapított meg olyan hibákat és hiányosságokat, amelyek a 2011. január 28-i jegyzőkönyvben is szerepeltek. A felperes az utófelülvizsgálati jegyzőkönyvbe foglalt nyilatkozata szerint az ajánlati dokumentációban nem szereplő hiányokat beruházói megrendeléseknek tekintette, míg az egyéb munkák elvégzését 15 napon belülre vállalta. Ennek ellenére a hibákat nem javította ki, az alperes e munkákat 9.604.229 forint díj ellenében mással végeztette el, és ezt az összeget, valamint a műszaki ellenőr 609.600 forint díját a jótállási biztosítékból fizette ki. A fennmaradó 1.790.000 forintot a felperesnek visszautalta.

#### **A kereseti kérelem és az alperes védekezése**

- [4] A felperes módosított keresetében 25.855.420 forint és késedelmi kamatai megfizetésére kérte az alperes kötelezését. 15.668.548 forint pótmunkadíjat követelt arra hivatkozással, hogy az alperes az eredeti ajánlati dokumentációban nem szereplő munkák elvégzését is megrendelte tőle. A 35.400 forint indokolt javítási költségen és a már visszautalt 1.790.000 forinton felüli részében, 10.186.872 forint összegben a jótállási biztosíték visszautalását azzal az indokkal kérte, hogy az alperes által hibaként, hiányként megjelölt tételek valójában az általa előírt pótmunkák voltak.
- [5] Az alperes érdemi ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte.

#### **Az első- és másodfokú ítélet**

- [6] Az elsőfokú bíróság - a megismételt eljárásban meghozott - ítéletével az alperest 16.641.055 forint és késedelmi kamatai felperes részére való megfizetésére kötelezte, egyebekben a keresetet elutasította. A másodfokú bíróság hatályon kívül helyező végzésében foglalt iránymutatásra tekintettel abból indult ki, hogy a felek a szerződésükben a pótmunka fogalmát a jogszabályoktól eltérően határozták meg. Annak, hogy a felek a pótmunkák megrendelésekor nem voltak figyelemmel a közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. törvény (a továbbiakban: Kbt.) 303. §-ára - mely szerint a szerződés módosítására írásban is csak akkor van lehetőség, ha a szerződéskötéskor előre nem látható ok következtében, a szerződéskötést követően beállt körülmény miatt a szerződés valamelyik fél lényeges jogos érdekét sérti -, azért nem tulajdonított jelentőséget, mert a közbeszerzési előírások megsértésének nem lehet az a következménye, hogy a megrendelő mentesül a vállalkozó díjának megfizetése alól. A felperes a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 198. § (1) bekezdése alapján követelhetette az elvégzett munkáért jogszerűen járó díjat. Az elsőfokú bíróság a pótmunkák körét és értékét a megismételt eljárásban kiegészített igazságügyi építész szakértői vélemény alapján határozta meg. Figyelemmel volt arra, hogy az ideiglenes használatbavételhez szükséges munkák az eredeti szerződés szerint nem

képezték a felperes feladatát, és az alperes megbízottjaként eljáró műszaki ellenőr az építési naplóba tett bejegyzéseivel is megrendelhetett pótmunkát. Vizsgálta továbbá azt, hogy az utófelülvizsgálati jegyzőkönyvben szereplő hiányosságok az eredeti vállalkozáshoz tartoztak-e, s ha igen, a hiba miben állt, és az alperes azt milyen költséggel javíttatta ki. A szakértő a felperes hibás teljesítése miatt szükséges javítási költséget 4.529.653 forintban állapította meg. Ezt az összeget, a felperes által elismert 35.400 forint levonást és a már visszautalt 1.790.000 forintot is figyelembe véve az alperes a jótállási biztosítékból 5.657.219 forintot volt köteles visszafizetni. A felperes által teljesített pótmunka értékét a szakértő 10.983.836 forintban határozta meg.

- [7] Az alperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletének fellebbezett - a keresetnek helyt adó - részét helybenhagyta. A fellebbezésben foglaltak kapcsán kiemelte, hogy a pótmunka fogalmát meghatározó szerződéses kikötés helyes értelme szerint a felperes az átalányként kikötött díjon felül igényt támaszthatott az alperes által pótlólag elrendelt újfajta megrendelői igények (pótmunkák), valamint azon műszakilag szükséges munkák díjára is, amelyeket az ajánlati felhívás és dokumentáció nem tartalmazott, de amelyek a rendeltetésszerű használatához feltétlenül szükségesek. Az elsőfokú bíróság a szakértőt ennek megfelelően hívta fel a szakvéleményének kiegészítésére, és a szakértő ez alapján határozta meg a pótmunkadíj összegét. A másodfokú bíróság álláspontja szerint az alperes a fellebbezésében kellő alap nélkül vitatta a kiegészített szakvéleményt. Az észrevételei alapján módosított kiegészítő szakvéleményre tett újabb észrevételeiben pedig a korábbtól eltérő körben vitatta a szakvéleményt, és előadásával a Polgári perrendtartásról 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 141. § (2) bekezdésében előírt kötelezettsége ellenére alapos ok nélkül késlekedett. Az elsőfokú bíróság ezért helyesen határozott úgy, hogy a további észrevételeket figyelmen kívül hagyta, és mellőzte a szakvélemény újabb kiegészítését és másik szakértő kirendelését. A másodfokú bíróság egyetértett az elsőfokú bíróságnak azzal az álláspontjával is, hogy a szerződés módosításának a Kbt. 303. § szerinti előírása nem zárta ki, hogy a felperes a pótmunkája ellenértékét követelje. Az alperes fellebbezési hivatkozásával szemben nem tulajdonított jelentőséget annak, hogy a kiviteli tervet a felperes készítette, az ugyanis az alperes utasításának minősült.

### **A felülvizsgálati kérelem**

- [8] Az alperes felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, és elsődlegesen a kereset elutasítását, másodlagosan a másodfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását kérte. Megsértett jogszabályhelyként a Ptk. 4. § (1) bekezdését, 403. § (4) bekezdését, a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 206. § (1) bekezdését és 221. § (1) bekezdését jelölte meg. Álláspontja szerint a másodfokú bíróság a Ptk. 4. § (1) bekezdését azzal sértette meg, hogy a szerződéses kikötés téves értelmezésével lehetőséget teremtett arra, hogy a felperes az általa meghatározott átalánydíjon felül többletdíjazásra tartson igényt olyan munkákért, amelyek a vállalt eredmény eléréséhez, és az épület rendeltetésszerű használatosságához nélkülözhetetlenek. A jogerős ítélet a felülvizsgálati kérelem értelmében a Ptk. 403. § (4) bekezdését azért sérti, mert a másodfokú bíróság nem vetette össze azokat a szerződéses kikötéseket, amelyek szerint a felek az általuk a pótmunka körébe sorolt munkatételek kapcsán is előírták az írásbeli szerződésmódosítás és a díjazásban való megállapodás követelményét. Emiatt az eltérő fogalom meghatározás ellenére sem tekinthette automatikusan pótmunkának azokat a munkatételeket, amelyek az ajánlati dokumentációban nem szerepeltek, de műszakilag szükségesek, és a rendeltetésszerű használatosságához nélkülözhetetlenek. Az alperes a Pp. 206. § (1) bekezdése sérelmét arra hivatkozással állította, hogy a másodfokú bíróság a tényállást nem a felek nyilatkozatai, a szerződésben rögzített kikötések, a felek akarata, a következetes bírói gyakorlat és a bizonyítékok összevetésével állapította meg, hanem a kialakult joggyakorlattal ellentétes irányt követő szakvélemény téves megállapításaira hagyatkozva hozta meg az ítéletét. Mivel a tényállást

iratellenesen, a bizonyítékokkal ellentétesen állapította meg, a bizonyítékokról az indokolásában számot nem adott, és nem tért ki arra, hogy mely jogszabályok alapján adott helyt a keresetnek, ezért a Pp. 221. § (1) bekezdése is sérült.

### **A Kúria döntése és jogi indokai**

- [9] A felülvizsgálati kérelem egymással szorosan összefüggő kötelező tartalmi kellékei a jogszabálysértés és a megsértett jogszabályhely megjelölése, valamint annak kifejtése, hogy a fél a határozat megváltoztatását milyen okból kívánja [Pp. 272. § (2) bekezdése]. Ezen együttes törvényi feltételeknek a fél akkor tesz eleget, ha egyrészt a megsértett jogszabályhelyet konkrétan megjelöli, másrészt pedig a hivatkozott jogszabálysértést tartalmilag is körülírja, az arra vonatkozó jogi álláspontját kifejti, vagyis ha a jogszabálysértésre való hivatkozása indokait is ismerteti [1/2016. (II.15.) PK vélemény 3. pontja].
- [10] Az alperes a felülvizsgálati kérelmében a Kbt. 303. §-ának sérelmére nem hivatkozott, jóllehet - az érdemi ellenkérelmében és a fellebbezésében foglaltakkal egyezően - az e törvényhely által előírt feltételek hiányát is állította. A felülvizsgálati kérelem ezért ebben a részében érdemben nem volt vizsgálható.
- [11] A Kúria előrebocsátja továbbá azt, hogy bár a felülvizsgálati kérelem a jogerős ítélet hatályon kívül helyezésére, és a kereset teljes egészében való elutasítására irányult, az alperes kizárólag a pótmunkadíj megfizetése iránti keresetnek részben helyt adó ítéleti rendelkezést támadta, a felülvizsgálati kérelem a valódi tárgyi keresethalmazat másik eleme, a jótállási biztosíték visszafizetése iránti kereset kapcsán külön indokokat nem tartalmazott. Emiatt az utóbbi kereset tekintetében érdemi felülvizsgálatnak csupán annyiban lehetett helye, amennyiben a pótmunkadíj iránti követelés megalapozottsága kihatott az alperes által visszautalandó jótállási biztosíték összegére.
- [12] A felülvizsgálati kérelem nem megalapozott.
- [13] A Kúria a Pp. 275. § (2) bekezdése alapján, a felülvizsgálati eljárás eredményeként azt állapította meg, hogy a jogerős ítélet a felülvizsgálati kérelemben megjelölt és érdemben vizsgálható okokból nem jogszabálysértő.
- [14] Az alperes eljárási szabálysértésként a Pp. 206. § (1) bekezdésének és 221. § (1) bekezdésének megsértésére hivatkozott. A Kúria az előbbi törvényhelyre alapított, a bizonyítékértékelési tevékenységet érintő felülvizsgálati támadás kapcsán kiemeli, hogy a felülvizsgálati eljárás keretében általában nem vizsgálható a bíróság mérlegelési körébe tartozó tényállás és nincs lehetőség a bizonyítás adatainak újabb egybevetésére és értékelésére. A Kúria csak azt vizsgálja, hogy az eljáró bíróság a mérlegelés körébe vont adatok és bizonyítékok megállapítása, és azok egybevetése során nem jutott-e nyilvánvalóan helytelen és okszerűtlen következtetésre (BH1996.506.). Csak az minősíthető nyilvánvalóan okszerűtlen következtetésnek, ha a bizonyítékokból csak egyfajta, a felülvizsgálattal támadott ítélettől eltérő következtetésre lehet jutni (BH2013.119.II.). Egyebekben a bizonyítékok felülmérlegelésének a felülvizsgálati eljárásban - annak rendkívüli jogorvoslati jellege miatt - nem lehet helye (BH2012.179., BH2002.29.).
- [15] Az alperes a jogerős ítéletben megállapított tényállást, és az annak alapjául szolgáló, a megismételt eljárásban kiegészített szakértői vélemény bizonyító erejét azért vitatta, mert álláspontja szerint a bíróságok a pótmunka téves, a jogszabálytól és a bírói gyakorlattól eltérő definíciójából indultak ki, és az elsőfokú bíróság a szakértő feladatát is ennek megfelelően határozta meg. Ezzel szemben azt, hogy a bíróságok a vonatkozó szerződéses kikötést helyesen értelmezték-e, és ehhez képest helyesen állapították-e meg a felek jogviszonyában pótmunkának minősülő építési munkák körét, a felülvizsgálati kérelemben megjelölt anyagi jogi jogszabályhelyek tekintetében kellett vizsgálni.
- [16] A jogerős ítélet okszerűtlen bizonyítékmérlegelést nem tartalmazott. A megállapított tényállás a szerződés tartalmát, és a teljesítés szempontjából lényeges tényeket az okiratokkal egyezően

rögzítette, míg a pótmunkák értékének meghatározása - a későbbiekben kifejtettek szerint - megalapozottnak tekinthető szakértői véleményen alapult. A jogerős ítélet ezért a Pp. 206. § (1) bekezdését nem sérti.

- [17] A bíróságok a Pp. 221. § (1) bekezdése által előírt indokolási kötelezettségüket is teljesítették. A felülvizsgálati kérelemben foglaltakkal szemben ugyanis számot adtak arról, hogy a tényállást mely bizonyítékok mérlegelésével állapították meg, és ebben a körben a szakértői bizonyítás eredményét miként értékelték, továbbá ismertették a perben általuk alkalmazott jogszabályokat. Az alperes voltaképpen a keresetnek részben helyt adó érdemi döntést megalapozó, a bíróságok által kifejtett jogi álláspontot vitatta, ugyanakkor ez a hivatkozás - az indokolással szemben támasztott törvényi követelmények teljesülése miatt - még megalapozottsága esetén sem tette lehetővé a fenti eljárási szabálysértés megállapítását. Mindezekhez képest a Kúria csupán utal arra, hogy az alperes - a fellebbezésében előadottakkal ellentétben - az általa felajánlott további szakértői bizonyítás mellőzését a felülvizsgálati kérelmében nem sérelmezte, és ezzel kapcsolatban a jogerős ítélet jogszabálysértő jellegét nem állította.
- [18] A felülvizsgálati kérelemben megjelölt Ptk. 403. § (4) bekezdése a pótmunka fogalmát nem, csupán a többletmunka fogalmát határozza meg. E szerint többletmunka alatt a tervben szereplő, de a költségvetésből hiányzó munka értendő. Ugyanezen törvényhely értelmében a vállalkozó köteles elvégezni továbbá azokat a műszakilag szükséges munkákat is, amelyek nélkül a létesítmény rendeltetésszerűen nem használható. Átalánydíjas megállapodás esetén a vállalkozó a többletmunkáért külön díjazásra nem jogosult. A kivitelezés során műszaki szükségességből felmerült, az átalánydíj meghatározása során figyelembe nem vett munkálatok közül pedig csak azoknak az ellenértékét követelheti, amelyekkel e munkálatok jellegére, természetére, nagyságrendjére, költségvonzatára tekintettel előzetesen kellő gondosság mellett sem számíthatott (a Kúria Pfv.V.21.313/2014/8. számú végzése).
- [19] A pótmunkát az építőipari kivitelezési tevékenységről szóló 191/2009. (IX.15.) Korm. rendelet 2. § f) pontja az értelmező rendelkezések között úgy definiálja, hogy az a szerződés alapját képező dokumentációban nem szereplő, előre nem látható műszaki szükségességből külön megrendelt tétel. A bírói gyakorlat a pótmunka fogalmát ennél tágabban határozza meg, és ide sorolja a megrendelő által a szerződés megkötése után pótlólag elrendelt munkákat, az új megrendelői igényeket (BH2004.249.). A pótmunka megrendelése tehát a szerződésmódosítás sajátos esetét jelenti, és ebbe a körbe az utólag megrendelt, külön tervmódosítás miatt szükségessé váló, vagyis nem az eredeti szerződésben meghatározott, hanem attól részben eltérő munkaeredmény megvalósítását biztosító munkálatok tartoznak (BH2014.303.). A többletmunkával ellentétben a pótmunka ellenértéke az átalánydíjon felül elszámolható.
- [20] A másodfokú bíróság ugyanakkor - a korábbi elsőfokú ítéletet hatályon kívül helyező végzésében - helyesen állapította meg, hogy a kötelmi jogban érvényesülő diszpozitivitás elvére tekintettel, az építési szerződésre vonatkozó, a pótmunka eltérő fogalommeghatározását tiltó kógens szabály hiányában a felek szabadon határozhatták meg, hogy a teljesítés során mely munkákat tekintik pótmunkáknak, és ennek a R. felhívott értelmező rendelkezése sem lehetett akadálya. Ebből következően a felek jogviszonyában a kikötött átalánydíjon felüli díjazásra jogosító pótmunkán nem csupán az alperes által utólag megrendelt munkákat kellett érteni, hanem a szerződés értelmében azokat a műszakilag szükséges munkákat is, amelyeket az ajánlati felhívás és dokumentáció nem tartalmazott, de a létesítmény rendeltetésszerű használatához feltétlenül szükségesek. Ez a jogértelmezés a felülvizsgálati kérelemben foglaltakkal szemben sem a - pótmunka definícióját egyébként nem tartalmazó - Ptk. 403. § (4) bekezdését, sem a kölcsönös bizalom alapelvét rögzítő Ptk. 4. § (1) bekezdését nem sértette.
- [21] A felek közötti, a pótmunka díjára is kiterjedő elszámolást a fentiek figyelembevételével kellett elvégezni. Az elsőfokú bíróság pedig a megismételt eljárásban, a másodfokú bíróság iránymutatását szem előtt tartva ennek megfelelően rendelte el a szakértői bizonyítás kiegészítését, és határozta

meg a szakértőnek a felperes által elvégzett pótmunkák körének és értékének megállapításával kapcsolatos feladatát. Éppen ezért az alperes tévesen állította a szakértői vélemény megalapozatlanságát.

- [22] A Kúria a kifejtettekre figyelemmel, a Pp. 275. § (3) bekezdése alapján a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta.

### **Záró rész**

- [23] Felülvizsgálati ellenkérelem hiányában a felperesnek az alperes által megtérítendő felülvizsgálati eljárási költsége nem merült fel.
- [24] Az alperes az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Itv.) 5. § (1) bekezdésének b) pontja értelmében teljes személyes illetékmentességben részesül. Az emiatt le nem rótt felülvizsgálati eljárási illetéket az Itv. 74. § (3) bekezdése folytán alkalmazott 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 14. §-a értelmében az állam viseli.
- [25] A Kúria a felülvizsgálati kérelmet a Pp. 274. § (1) bekezdése alapján - az alperes kérelmére - tárgyaláson bírálta el
- [26] Az ítélet elleni felülvizsgálatot a Pp. 271. § (1) bekezdésének e) pontja zárja ki.

Budapest, 2018. május 31.

. Bartal Géza s.k. a tanács elnöke, Dr. Zumbók Péter s.k. előadó bíró, Dr. Simonné Dr. Gombos Katalin s.k. bíró